

Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros; Maahanmuuttoviraston lausunto

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa. Maahanmuuttovirasto kunnioittaa ja noudattaa kaikessa toiminnassaan Suomea velvoittavia kansainvälisiä, ihmis- ja perusoikeussäädöksiä. Maahanmuuttovirasto kehittää toimintaansa jatkuvasti ottaen huomioon mm. UNHCR:n antamat suositukset ja ylikansallisten tuomioistuinten oikeuskäytännön. Virasto osallistuu toimintaansa koskevan lainsäädännön kehittämistyöhön asiantuntijaroolissa.

1. Edellisen UPR-tarkastelun suositusten täytäntöönpano Maahanmuuttovirastossa

-Ihmiskaupan tunnistaminen ja ehkäiseminen: Maahanmuuttovirasto kehittää jatkuvasti henkilöstön osaamista ihmiskauppa-asioissa. Viraston turvapaikkayksikössä on ihmiskauppaan erikoistunut ylitarkastaja, jonka työnkuva kattaa ihmiskaupan lisäksi myös sukupuolittuneen väkivallan kysymykset. Tämä asiantuntija on laatinut turvapaikka-asioiden käsittelijöille ohjeistusta ja antanut heille koulutusta mainituista teemoista. Teemojen käsittelyä on kehitetty myös yhdessä alaikäisiin erikoistuneen ylitarkastajan kanssa niiden linkittyessä usein alaikäisiin turvapaikanhakijoihin. Ihmiskaupan uhreja koskeviin turvapaikkapäätöksiin tehtiin laadunvalvontaa syksyllä 2021.

EUAA:n koulutusmoduuli '*Trafficking in Human Beings*' otettiin Maahanmuuttovirastossa käyttöön 2021. Samoin käytössä on koulutusmoduuli '*Gender, Gender Identity and Sexual Orientation*'. Maahanmuuttoviraston oppimisportaali EOppivassa on viraston henkilöstölle tarkoitettu verkkokurssi ihmiskaupan torjunnasta.

Virastossa julkaistiin syksyllä 2020 '*Ohje mahdollisen ihmiskaupan uhrin asian käsittelystä Maahanmuuttovirastossa*' (MigDNO-2020-255). Sukupuolittuneeseen väkivaltaan liittyen virasto on laatinut ohjeen turvaverkottomuutta koskien.

-Alaikäiset turvapaikanhakijat: Maahanmuuttovirasto on päivittänyt ohjettaan '*Lapsen asian käsittely ja päätöksenteko Maahanmuuttovirastossa*' vuonna 2020. Päätöksentekoa on kehitetty huomioimalla lapsen asemaa

koskevaa maatietoa entistä kattavammin. Yksin tulleen alaikäisen vastaanoton varmistamiseen kotimaassa on kehitetty toimintamalli syksyllä 2018.

Viime vuosina on lisätty erityisesti huoltajansa mukana kansainvälistä suojelua hakeviin alaikäisiin ja heidän yksilöllisten olosuhteidensa ja suojelun tarpeidensa tunnistamiseen liittyvää ohjeistusta ja koulutusta. Turvapaikkayksikössä on tunnistettu entistä laajemmin lapsiin liittyvän ihmiskaupan eri ilmenemismuotoja, kuten pakkoavioliitto. Henkilökohtaisen suullisen kuulemisen käytäntöä on laajennettu myös alle 12-vuotiaisiin, ja lasten kuulemiseen erikoistuneet asiantuntijat ovat laatineet koulutusta turvapaikkapuhuttelijoille.

Suomi ottaa vuonna 2022 kiintiöpakolaisten joukossa myös ilman huoltajaa olevia alaikäisiä. Suomi on ottanut ilman huoltajaa olevia alaikäisiä myös sisäisinä siirtoina Välimeren alueelta.

-Laadunvalvonta Maahanmuuttovirastossa: Maahanmuuttovirastossa vuonna 2020 toteutetun organisaatiomuutoksen myötä eri yksiköille annettava oikeudellinen tuki on organisoitu viraston yhteiseksi oikeuspalvelut-toiminnoksi. Viraston sisäiseen laadunvalvontaan on samalla ohjattu lisää resursseja. Oikeuspalveluissa tehdään päätösyksiköihin (lupa- ja kansalaisuusyksikkö ja turvapaikkayksikkö) kohdennettavaa teemavalvontaa. Oikeuspalvelujen tietosuoja-tulosalueella tehdään myös lokitarkastuksia. Laadun ja laillisuuden valvontaa kohdennetaan keskitetysti myös eri päätöksentekoyksiköissä tehtäviin samaan asiaryhmään kuuluviin päätöksiin ja prosesseihin. Samalla varmistetaan eri yksiköissä ja prosesseissa käsiteltävien hakemusten lainmukainen ja yhdenvertainen kohtelu.

UNHCR on tehnyt Maahanmuuttoviraston turvapaikkapäätöksiin laadunvalvontaa, jossa teemana lapsen etu. Otannassa oli 50 kpl vuonna 2018-2021 tehtyä päätöstä. Raportti ei ole vielä valmistunut (odotetaan valmistuvaksi lähiaikoina).

Viraston oikeuspalveluiden laillisuusvalvontatiimi teki lupa- ja kansalaisuusyksikön ja turvapaikkayksikön ihmiskauppaa käsitteleviin päätöksiin ja prosesseihin laillisuusvalvontaa v. 2021. Tarkastelun kohteena oli lupa- ja kansalaisuusyksikön sekä turvapaikkayksikön ihmiskauppaan liittyvien prosessien ja päätöskäytäntöjen yhtenäisyyden toteutuminen sekä hakijan oikeusturvan toteutuminen.

Laadunvalvontaa on kohdistettu v. 2021 tämän lisäksi mm. turvapaikkapuhutteluihin, ja näiden tarkastelua jatketaan edelleen vuonna 2022.

Laadunvalvontaa toteutetaan systemaattisesti vuotuisen laillisuusvalvontasuunnitelman mukaisesti, mm. esimiesten päivittäisvalvonnan, tulosyksiköiden suorittaman säännöllisen yksittäistapauksia koskevan tarkastustoiminnan (pistokokeet), teemavalvontojen, hallintokantelujen tutkimisen ja selvittämisen sekä henkilötietojen käsittelyn valvonnan kautta.

-Maahanmuuttoviraston toimintaa kehittävät hankkeet:

ONE -hankkeessa on kehitetty ohjeistusta turvapaikkaprosessin etenemisestä ja hakemuksen käsittelystä turvapaikanhakijoille. Ohjeita on laadittu sekä kirjallisessa että videomuodossa. Asiakkaille suunnattuja ohjeita on myös mm. perheenyhdistämisprosessista sekä tyttöjen ja naisten ympärileikkauksesta. Asiakasohjeistusta ylläpidetään ajantasaisesti viraston verkkosivujen pysyvässä sisällössä. Asiakasviestintä on aktiivista, ja muutoksista tiedotetaan ennakoiden ja ajantasaisesti asiakastiedoilla ja asiakasohjeilla, joissa asiakas saa selkeät toimintaohjeet. Tiedoilla ja ohjeissa huomioidaan erikseen ilman huoltajaa olevat lapset. Asiakkaille jaettava materiaali käännetään aina yleisimmille turvapaikanhakijoiden ymmärtämille kielille, yleensä noin 13 eri kielelle.

OSAKA-hankkeessa (2018-2020) kehitettiin työ- ja opiskeluaktiviteetteja vastaanottokeskuksiin. Hankkeen päätuotteena kehitettiin osaamiskartoitustyökalu vastaanottokeskusten käyttöön. Työkalulla kerätään tietoa turvapaikanhakijan osaamisesta ja kiinnostuksen kohteista hänen ohjaamiseksi sopivien työ- ja harrastusmahdollisuuksien pariin.

TERTTU-hankkeessa (2017-2020) on kehitetty turvapaikanhakijoiden terveystarkastusten laatua.

LAPSET PUHEEKSI VASTAANOTTOPALVELUISSA -hankkeessa (2017-2020) on kehitetty keinoja parantaa yksin tulleiden alaikäisten ja lapsiperheiden tilannetta vastaanottokeskuksissa.

TULPPAANI-hankkeessa (2019-2020) kehitettiin tulkkaukseen kohdistuvaa laadunvalvontaa. Hankkeessa laadittiin oppaat tulkeille, puhuttelijoille ja tulkkauksen käyttäjille, sekä käännettiin tiettyjä erikoissanastoja turvapaikkapuhutteluiden tulkkauksien tueksi. Hankkeen aikana kehitettiin konsepti tulkkauksien laadun seurannalle, johon nykyinen tulkkauksien laadunvalvonta perustuu.

SOPU-hankkeessa (2019-2020) kehitettiin maakohtaisten soveltamisohjeiden laatimismenettelyä. Uuden menettelymallin kehittämisen yhteydessä täsmennettiin myös eri lähtömaiden kansalaisia koskevan turvapaikkapäätöksenteon linjaamiseen liittyvää metodologiaa, ja se tuodaan aiempaa läpinäkyvämmiin esin ohjeissa. Tämä edesauttaa eri maista tulevien asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua, kun linjauksissa maiden tilanteita käsitellään yhdenvertaisesti.

2. Ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja ja kehityskohteita Maahanmuuttoviraston näkökulmasta

Tarkasteltaessa kansainvälistä suojelua koskevia lainsäädäntöhankkeita viraston näkemys on, että kehitettävänä olevan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän myötä saavutettaisiin raamit turvapaikanhakijoiden yhtenäiselle asemalle EU:ssa. Samalla luotaisiin entistä varmempi perusta sille, että kaikessa maahanmuuttoa koskevassa toiminnassa noudatettaisiin EU-tasoisesti kansainvälisen oikeuden velvoitteita sekä perus- ja ihmisoikeuksia. Myös kansallinen ulkomaalaislain (301/2004) kokonaisuudistukseen tähtäävä hanke (2022-) on keskeinen ihmisoikeusnäkökulmasta. Mainitussa kokonaisuudistushankkeessa tullaan todennäköisesti tarkastelemaan esimerkiksi nykyisen ulkomaalaislain ihmiskaupan uhreille myönnettävien

oleskelulupien edellytyksiä, jotka ovat laissa alkuperäisessä v. 2006 voimaan tulleessa muodossaan.

Apulaispäällikkö, ylijohdajan sijainen

Elina Immonen

Johtava asiantuntija

Heli Sibelius

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 03.06.2022 klo 10:27. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta